

مسلمان

کلیدواژه: [اسلام](#)، [مسلمان](#)، [تسلیم](#)، [مسلم](#).

پرسش: لطفاً با استفاده از آیات قرآنی به طور واضح "مسلمان" را تعریف و معنا کنید؟

فهرست مندرجات

- ۱- [پاسخ اجمالی](#)
- ۲- [پاسخ تفصیلی](#)
 - ۲.۱- [معنای لغوی اسلام](#)
 - ۲.۲- [معنای اصطلاحی اسلام](#)
- ۳- [حاصل بحث](#)
 - ۳.۱- [مسلمان واقعی](#)
- ۴- [پانویس](#)
- ۵- [منبع](#)

پاسخ اجمالی

در اصطلاح [قرآن](#)، مسلمان به معنای تسلیم مطلق در برابر فرمان خدا و توحید کامل و خالص از هرگونه [شُرک](#) و دوگانه‌پرستی است و به همین جهت است که قرآن کریم [حضرت ابراهیم \(علیه‌السلام\)](#) را مسلمان معرفی می‌کند.
از آن جا که [دین](#) در پیشگاه خدای متعال، [اسلام](#) است «ان الدین عندالله الاسلام» بنابراین همه کسانی که [دین خدا](#) را در زمان خودشان پذیرفته باشند و مطیع دستورات الهی باشند مسلمان‌اند.
یعنی طبق نظر قرآن تمام پیروان [ادیان آسمانی](#) در زمان خودشان مسلمان بودند؛ و مسیحی‌ها، یهودی‌ها و ... تا زمانی که دینشان به سبب دین جدید [نسخ](#) نشده بود، مسلمان بودند؛ چرا که تسلیم پروردگار بودند و اگر [یهودی](#) یا [مسیحی](#) به آنها گفته می‌شد به اعتبار پیامبرانشان بود و گرنه همان‌گونه که بیان کردیم به تمام [ادیان الهی](#) اسلام اطلاق می‌شود و آنها تنها در [شریعت](#) متفاوتند.
بله امروزه مسلمان به پیروان [دین خاتم](#) اطلاق می‌شود، چرا که آنان با پذیرفتن دین اسلام و اعتقاد به تمام پیامبران و شرایع آسمانی، تسلیم بودن خود را در برابر [پروردگار](#) اعلام کرده‌اند. طبق این معنا اکنون به پیروان ادیان دیگر مسلمان گفته نمی‌شود؛ زیرا که با نپذیرفتن دین خاتم، از تسلیم در برابر خدا سربلندی کردند و وصف مسلمانی و تسلیم بودن را از خودشان دور کردند.
البته؛ مسلمان واقعی کسی است که هم به زبان و هم در عمل تسلیم احکام و دستورات الهی باشد؛ یعنی هم به [زبان](#) اقرار به [وحدانیت خدا](#) و رسالت پیامبران و [پیامبر خاتم](#) داشته باشد و هم در عمل به احکام و دستورات دینی اعم از قوانین اجتماعی نظیر مراعات حقوق دیگران، احترام به حقوق شهروندی و ... و احکام فردی مانند [نماز](#)، [روزه](#) و... پایبند باشد. در قرآن از مسلمان واقعی به [مؤمن](#) تعبیر می‌شود.

پاسخ تفصیلی

برای روشن شدن معنای مسلمان در فرهنگ قرآن ضروری است، ابتدا معنای اسلام بررسی و تبیین شود.

← معنای لغوی اسلام

واژه "اسلام" مصدر باب افعال از "س ل م" به معنای [صحت](#)، عاقبت و دوری از هرگونه عیب، نقص و فساد است و در باب افعال دارای معنای زیر است:

[انقیاد](#)، [اطاعت](#) و [امتثال امر](#) و [نهی](#) بدون هیچ‌گونه اعتراض.
[\[۱\] ماوردی، علی بن مجد، النکت والعیون، ج ۱، ص ۳۷۹-۳۸۰.](#)

قرآن هم در این معنای وسیع، اسلام را استعمال کرده است، آن جا که می‌فرماید: تمام کسانی که در [آسمان](#) و [زمین](#) هستند، یا تمام موجوداتی که در آسمان و زمین هستند، مسلمان و در برابر فرمان خدا تسلیم‌اند از روی [اختیار](#)، یا [احیار](#)، تکویناً یا تشریحاً.
[\[۱\] مکارم شیرازی، ناصر، تفسیر نمونه، ج ۲، ص ۶۴۲.](#)

اما اسلام انسان برای خدای تعالی، وصف رام بودن و پذیرش [انسان](#) است، نسبت به سرنواشتی که از ناحیه خدای سبحان برایش تنظیم

می‌شود، چه سرنوشت تکوینی، از **قدر** و **فضاء** و چه تشریحی از اوامر و نواهی و غیر آن.
^[۱] طباطبائی، **مجد حسین، المیزان (ترجمه)**، ج ۱، ص ۴۵۴.

بنابراین، اسلا وصفی خاص با مفهومی مستقل در کنار اوصافی چون **ایمان** و **احسان** است.

← معنای اصطلاحی اسلام

در اصطلاح، اسلام بر شریعت پیامبر خاتم (صلی‌الله‌علیه‌وآله) اطلاق شده است.
^[۲] الوجوه و النظائر، ج ۱، ص ۲۴۸.

رابطه میان معنای اصطلاحی و معنای لغوی اسلام این است که **دین اسلام** سراسر **اطاعت** و **تسلیم** در برابر خداوند و پذیرش و **انقیاد** اوامر، بدون هیچ‌گونه اعتراضی است.
^[۳] مبادی الاسلام، ص ۷.

در فرهنگ قرآن، مسلمان تنها به پیامون پیامبر اسلام (صلی‌الله‌علیه‌وآله) اطلاق نمی‌شود، بلکه اسلام به معنای وسیع کلمه (معنای لغوی)، تسلیم مطلق در برابر فرمان **خدا** و توحید کامل و خالص از هر گونه **شیرک** و دوگانه‌پرستی است و به همین جهت است که قرآن کریم حضرت ابراهیم (علیه السلام) را مسلمان معرفی می‌کند.
^[۴] آل عمران (۳) آیه ۶۷.

اگر خدای متعال به پیامبر اسلام (صلی‌الله‌علیه‌وآله) می‌فرماید: بگو هر آینه من مأمورم که نخستین کس باشم که تسلیم امر خدا شده باشد.

^[۵] انعام (۶) آیه ۱۴.

اولین مسلمان در این جا، به معنای تسلیم مطلق در برابر خداوند در میان امت خود، است (معنای اصطلاحی) و گرنه شکی نیست که پیامبران گذشته و پیروانشان هم، مسلمان و تسلیم در برابر فرمان الاهی بودند.

حاصل بحث

بهر حال، آنچه را که از **آیه ۸۵ سوره آل عمران** (هر کس غیر از اسلام را دین خود برگزیند، از او پذیرفته نیست)، هم‌چنین از **آیه ۳ سوره مائده** (امروز دین شما را به کمال رساندم... و اسلام را دین شما برگزیدم) استفاده می‌شود، مسلمان به پیروان **دین اسلام** اطلاق می‌شود؛ زیرا که آنان با پذیرفتن دین اسلام و اعتقاد به تمام پیامبران و **شرایع آسمانی**، تسلیم بودن خود را در برابر پروردگار اعلام کرده‌اند. طبق این معنا، اکنون به پیروان ادیان دیگر مسلمان گفته نمی‌شود؛ زیرا که با نپذیرفتن دین خاتم از تسلیم در برابر خدا سرپیچی کردند و صفت مسلمانی و تسلیم بودن را از خودشان دور کردند. پس مسلمان به معنای خاص به کسانی گفته می‌شود که به **یگانگی خدا** و به رسالت پیامبر اسلام (صلی‌الله‌علیه‌وآله) اقرار داشته باشند، اگر چه به بسیاری از احکام و دستورات دینی پایبند نباشند. این معنا از **آیه ۱ سوره حجرات** هم استفاده می‌شود. آنجا که عده‌ای از اعراب آمدند خدمت پیامبر (صلی‌الله‌علیه‌وآله) و برای آن که بر آن حضرت منت بگذارند، گفتند: ما **ایمان** آورده‌ایم و **مؤمن** شدیم. از طرف خدای متعال به پیامبر **وحی** شد به آنها بگو که ایمان نیاوردید. بلکه بگوید اسلام آوردیم و مسلمان شدیم. البته این اسلام و مسلمانی، ظاهری است، نه واقعی.

← مسلمان واقعی

مسلمان واقعی کسی است که هم به زبان و هم در عقیده و هم در عمل تسلیم احکام و دستورات دینی باشد؛ یعنی هم به زبان اقرار به **وحدانیت خدا** و رسالت پیامبر (صلی‌الله‌علیه‌وآله) داشته باشد و هم در عمل اوامر و نواهی خداوند را اجرا کند. مسلمان واقعی کسی است که به احکام دینی اعم از قوانین اجتماعی، نظیر **حق الناس**، **حقوق شهروندی** و... و احکام فردی مانند **نماز**، **روزه**، و... پایبند باشد.

پانویس

۱. [↑] **ماوردی، علی بن مجد، النکت و العیون**، ج ۱، ص ۳۷۹-۳۸۰.
۲. [↑] **مکارم شیرازی، ناصر، تفسیر نمونه**، ج ۲، ص ۶۴۳.
۳. [↑] **طباطبائی، مجد حسین، المیزان (ترجمه)**، ج ۱، ص ۴۵۴.
۴. [↑] **الوجوه و النظائر**، ج ۱، ص ۲۴۸.
۵. [↑] **مبادی الاسلام**، ص ۷.
۶. [↑] **آل عمران (۳) آیه ۶۷**.
۷. [↑] **انعام (۶) آیه ۱۴**.

منبع

سایت اسلام کوئست، برگرفته از مقاله «مسلمان» تاریخ بازبینی ۱۳۹۶/۱/۲۹.

